

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA
VALSTYBINIO VISUOMENĖS SVEIKATOS STIPRINIMO FONDO TARYBOS
POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2023 m. spalio d. Nr.NP-6

Posėdis įvyko 2023 m. spalio 09 d. 13 val.
Posėdžio pirmininkė Fondo tarybos pirmininkė G. Belian.
Posėdžio sekretorė J. Matuzienė.
Posėdyje el. būdu dalyvavo 8 Tarybos nariai.

DARBOTVARKĖ

1.Priemonių siūlymų, finansuoti 2024 m. Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo lėšomis, svarstymas.

1. SVARSTYTA: Priemonių siūlymų, finansuoti 2024 m. Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo lėšomis, svarstymas.

2.KALBĖJO: G. Belian, A. Ščeponavičius, G. Gargasienė, E. Butkevičienė, I. Rubikas, R. Sketerskienė, G. Andriušaitienė, R. Kalėdienė, R. Navickienė.

G. Belian informavo, kad Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondui pagal maksimalius valstybės biudžeto asignavimus 2024 metams yra skirta 3346,0 tūkst. Eur, iš jų administravimui 67,0 tūkst. Eur (2 proc.) ir projektams finansuoti: 3 279,0 tūkst. Eur.

R. Sketerskienė, informavo, kad yra parengtas Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo Nr. I-552 2, 9, 10, 12, 26, 32, 38¹, 41, 46, 49, 62, 63, 64, 65, 68 ir 69 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, kuriame numatyt šie pakeitimai:

-Valstybinį visuomenės sveikatos stiprinimo fondą administruoja sveikatos apsaugos ministro įgaliota įstaiga, vadovaudamasi Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo nuostatais.

- Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo administravimo išlaidos negali viršyti 4 procentų metinio Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo biudžeto.

Priemonių siūlymus pristatė G.Belian, I.Rubikas, G.Gargasienė ir A.Ščeponavičius (priedas Nr.1, Nr.2)

3. NUTARTA:

3.1. pritarti nurodytų Priede Nr.1 priemonių (prevenciniai projektai, moksliniai tyrimai, socialinė kompanija finansavimui 2024 metais Valstybinio visuomenės sveikatos stiprinimo fondo lėšomis (priedas Nr.3).

3.2. priemonių teikėjams patikslinus pagal Tarybos narių bei Administravimo grupės pastabas Priedą Nr.2 ir pateikti dokumentą iki spalio 20 d. Administravimo grupei.

Posėdžio pirmininkė

Gražina Belian

Posėdžio sekretorė

Jolita Matuzienė

Nr.	Pasiūlymo teikėjas	Siūlomoms priemonėms pavadinimas	Trumpas pristatymas priemonės sprendžiamos problematikos ir aktualumo visuomenei	Siūlomoms prioritetinėms sritims ir priemonėms pagrindimas (specifikacija)	Tarybos narių sprendimai ir pastabos
1.	LR SAM ir jai pavaldžios įstaigos:				
1	LR SAM VSD	Neįgaliųjų asmenų ir senjorų fizinės ir psichinės sveikatos stiprinimas bei sveikos gyvensenos skatinimas, teikiant papildomosios ir alternatyviosios sveikatos	5. 2022-2030 m. Sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programoje kaip pagrindinė spręstina problema yra nurodyta – aukštas gyventojų sergamumas ir mirtingumas nuo ligų, kurių galima išvengti prevencinėmis priemonėmis. Šiuo metu labai efektyvios, inovatyvios, populiarios, bet sunkiai įperkamos yra papildomosios ir	Projekto vykdymo metu PASP paslaugas gali teikti tik PASP specialistai, turintys licenciją ar PASP specialistų kompetencijos vertinimo Komisijos sprendimą dėl jų profesinės kompetencijos ir profesinės kvalifikacijos pripažinimo ir galimybės paslaugas teikti iki 2025 m. liepos 1 d. PASP paslaugos turi būti teikiamos tik įstaigoje, turinčioje atitinkamas paslaugas	Pritarta
2	LR SAM VSD	Neįgaliųjų asmenų fizinės ir psichosocialinės būklės gerinimas, teikiant papildomosios ir alternatyviosios sveikatos	Moksliniai tyrimai įrodyta, kad terapija dalyvaujant gyvūnams yra labai efektyvi priemonė, siekiant palengvinti ligų sukeltus negalavimus ir (ar) ligų prevencijos bei sveikatinimo tikslais. Prevenciniai projektai prisidėtų prie PSO kuriamos 2024–2035 m. strategijos, nes integruojant į asmens sveikatos priežiūrą	1) projekto vykdymo metu PASP paslaugas gali teikti tik PASP specialistai, turintys licenciją ar PASP specialistų kompetencijos vertinimo Komisijos sprendimą dėl jų profesinės kompetencijos ir profesinės kvalifikacijos pripažinimo ir galimybės paslaugas teikti iki 2025 m. liepos 1 d. PASP paslaugas gali teikti tik įstaiga, turinti atitinkamas paslaugas PASP	Pritarta
3	Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija	Internetinės platformos „Kvapų vertinimas ir valdymas Lietuvoje“ sukūrimas	Kvapas dar visai neseniai pradėtas traktuoti kaip sveikatos rizikos veiksnys, kuris nepriklausomai nuo to kokios cheminės medžiagos jį sudaro, gali turėti poveikį žmonių sveikatai. Lietuvoje tik 2010 metais	Prioritetinė sritis – sveikos gyvensenos skatinimas. Sukurta internetinė platforma „Kvapų vertinimas ir valdymas Lietuvoje“ (toliau – Platforma) bus prieinama visiems Lietuvos gyventojams internetu.	Nesvarstyta
4	Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos	Bendruomenių švietimas užkrečiamųjų ligų profilaktikos klausimais	Socialiniams darbuotojams tenka lankytis rizikos grupei priskirtose ir dažnai skurdžiai gyvenančiose šeimose, kuriose užkrečiamųjų ligų plitimo rizika gana didelė. Pastebime, kad baimė užsikrėsti kokia nors infekcija, jiems kartais trukdo tinkamai atlikti savo tiesiogines funkcijas. Antra vertus, šie specialistai bendraudami su pažeidžiamų asmenų grupėmis, vėliau galėtų labai neblogai prisidėti prie informacijos apie užkrečiamąsias ligas sklaidos.	Tikslinė grupė – socialiniai darbuotojai. Projekto (priemonių) dalyviai turi būti parenkami tolygiai iš didmiesčių, miestų ir kaimų bei atspindėti skirtingo amžiaus grupes; 3) priemonė turi apimti socialinių darbuotojų mokymus užkrečiamųjų ligų, jų profilaktikos ir imunoprofilaktikos klausimais; 4) priemonės turi vykdyti specialistai, turintys mokymų patirtį.	Nepritarta. (G.Belian-susilaikė; A.Ščeponavičius -pritarė; E.Butkevičienė - susilaikė; G.Andriušaitienė - nepritarė; G.Gargasienė - pritarė; I.Rubikas-pritarė; R.Kalėdienė-pritarė; R.Navickienė- susilaikė; Nefinansuoti, nulėmė pirmininkės balsas.)
5	Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos	Skiepijimų aktyvumo skatinimas ir supratimo didinimas	COVID-19 ligos pandemijos metu ypač sumažėjo vaikų ir suaugusiųjų skiepijimų apimtys ir aktyvumas. Pokovidiniame laikotarpyje skiepijimų aktyvumo augimas yra labai žemas, arba juo iš viso nėra. Vaikų skiepijimų apimtys pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių (toliau – Kalendorius) Lietuvoje	1. Skatinimo paskiepyti vaikus ir pasiskiepyti patiems priemonės. Tikslinė grupė: tėvai (nėščiąjų mokyklėlės, tėvų susirinkimai vaikų ugdymo įstaigose ir kt.); rizikos grupėms priklausantys suaugusieji (vyresnio amžiaus asmenys, asmenys, sergantys lėtinėmis ligomis, sveikatos priežiūros darbuotojai).	Pritarta (R.Navickienė- susilaikė)
6	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Paslaugų, skirtų vyresnio amžiaus asmenims, mažinančių	Socialinio recepto iniciatyva skirta senatvės pensijos amžiaus sulaukusiems asmenims siekiant stiprinti jų psichologinę gerovę ir	Didinti šių paslaugų pasiūlą senjorams: Sveikatingumo, organizuojamo bendruomenėje (fizinio aktyvumo ir neprofesionalaus sporto, mitybos,	Pritarta. Papildyti dėl recenzavimo.
7	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Priklausomybės nuo ekranų, interneto ir kompiuterinių	Sparčiai tobulėjant skaitmeninėms technologijoms, prie ekranų leidžiamas laikas, įskaitant televizijos žiūrėjimą, naudojimąsi	Projektas skirtas orientuojantis į 0-7 metų amžiaus vaikus (švietimo įstaigose – ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas).	Pritarta. Papildyti dėl recenzavimo.
8	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Demencija sergančių asmenų artimųjų psichoedukacijos ir savitarpio paramos paslaugų	Sergančiųjų demencija skaičius 2022 m. sudarė 40352 asmenų, o 2050 m. prognozuojama, kad sergančiųjų skaičius bus 81237. Artimiesiems dažnai tenka didelė našta slaugant sergantįjį demencija, neretai tenka	Projekto apimtyje būtų išbandomos ir teikiamos psichoedukacijos ir savitarpio paramos paslaugos artimiesiems, prižiūrintiems demencija sergantį asmenį. Užsiėmimų tikslai – didinti psichologinį atsparumą ir	Pritarta. Papildyti dėl recenzavimo.
9	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos modelio	Studijos naujame mieste jauniems asmenims naujas laikotarpis, jaunimas jaučiasi laisvesni ir nepriklausomi nuo tėvų. Didėja skaičius vakarėlių	Privalomi specialieji reikalavimai priemonei: 1) atlikti mokslinių tyrimų, užsienio šalių ir Lietuvos gerųjų praktikų	Pritarta. Papildyti dėl recenzavimo.
10	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Specialistų gebėjimų stiprinimas atpažinti ir teikti pagalbą nėščiosioms, gimdyvėms ir mamoms	Pagal Lietuvoje atliktų tyrimų duomenis, 19 proc. moterų nėštumo arba pogimdyminiu laikotarpiu patiria pogimdyminės depresijos simptomus. Nors oficialiai pogimdyminės depresijos atvejų diagnozuojama nedaug (2022 m. - 41), tačiau šios būklės paplitimas yra aukštas. Su	Gebėjimų stiprinimui skirtų mokymų tikslinės grupės: 1) nėščiosios priežiūrą pagal V-900 įsakymą vykdantys specialistai ambulatorinėje grandyje (akušeriai, akušeriai-ginekologai); 2) akušerijos stacionaruose dirbantys specialistai; 3) vaiko sveikatos priežiūrą pagal įsakymą Nr. 301	Pritarta
11	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Savitarpio paramos ir psichoedukacijos grupinių užsiėmimų nėščiosioms,	Pagal Lietuvoje atliktų tyrimų duomenis, 19 proc. moterų nėštumo arba pogimdyminiu laikotarpiu patiria pogimdyminės depresijos simptomus. Nors oficialiai pogimdyminės depresijos atvejų diagnozuojama nedaug	Parengti dvi užsiėmimų programas: 1) savitarpio paramos grupių veiklos, kurioje ne mažiau kaip 80 proc. veiklos orientuota į savitarpio paramos principu vykdomas veiklas (peer-to-peer); 2) psichoedukacijų grupių	Pritarta
12	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Priklausomybės ligomis sergančių asmenų ir jų artimųjų paskaitų ir palaikomųjų	Lietuvoje trūksta žemo slenkščio, universaliai prieinamų psichoedukacijos paslaugų priklausomybės ligomis sergantiems asmenims ir jų artimiesiems. Tokį poreikį pagrindė ir Priklausomybės	Parengti dvi užsiėmimų programas: 1) paskaitų, kuriose visas arba ne mažiau kaip 80 proc. veiklų orientuota į švietimą ir informavimą; 2) savitarpio paramos ir diskusijų užsiėmimai, kuriuose ne mažiau kaip 60	Pritarta

Bendra pastaba pasiūlymų teikėjams: siūlomoms priemonėms išgryninti specialiuosius reikalavimus, kur reikalinga numatyti recenzentus. Iki š.m. spalio 20 d. pateikti patikslintą informaciją Administravimo grupei

13	LR SAM VSD	Traumų prevencijos, paremtos PSO, ES rekomendacijomis ir gerąja praktika, skirtos gyvenosenos ir praktinių įgūdžių	2022 m. nuo išorinių mirties priežasčių Lietuvoje mirė 22 1-17 metų amžiaus vaikai ir paaugliai. Tai yra pagrindinė vaikų mirties priežastis ir sudaro 37,9 proc. visų mirusiųjų. Nemirtinų sužalojimų, kuriems prireikia gydymo stacionare ir kurie sąlygoja ilgalaikį pasitraukimą iš		Pritarta. Patikslinti priemonės pavadinimą.
14	LR SAM VSD	Aktyvaus laisvalaikio ir sveikatos raštingumo skatinimas, ypač didelį dėmesį			Nesvarstyta
15	LR SAM VSD	Individualios ir grupinės pagalbos organizavimas šeimoms, auginančioms			Nesvarstyta
16	LR SAM VSD	Remti žindymo ir sveikos gyvenimo pradžios iniciatyvas, didinti šeimoms narių bei sveikatos specialistų	Žindymas yra svarbus naujagimio ir kūdikio vystymuisi bei sveikatai, o motinos piene esantys antikūnai gali apsaugoti žindomus kūdikius nuo infekcinių susirgimų. Žindymas svarbus ir žindančios motinos sveikatai bei psichologinio ryšio su naujagimiū kūrimui.	Nėštumo metu ir pirmomis dienomis po gimdymo gydymo įstaigose mamos įgytos žinios apie žindymą, jo įtaką kūdikio raidai, dažniausiai nulemia žindymo trukmę, todėl labai svarbu didinti šeimoms narių supratimą apie žindymo ir žindančios mamos palaikymo svarbą bei sveikatos	Pritarta. Patikslinti priemonės pavadinimą.
17	LR SAM VSD	Amenų sergančių lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis sveikatos raštingumo didinimas integruojant praktinius ir teorinius užsiėmimus	Remiantis HI Sveikatos informacijos centro pateiktais sveikatos statistikos duomenimis vyrauja dvi pagrindinės Lietuvos gyventojų mirties priežastys - kraujotakos sistemos ligos ir piktybiniai navikai. 2021 m. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 23 037 asmenys, didžiausią jų dalį sudarė asmenys mirę nuo išeminės širdies ligos (60,7 proc.) bei cerebrovaskulinių ligų (22,7 proc.). Didžioji dalis (87,2 proc.)	Asmenų sergančių lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis sveikatos raštingumo didinimas integruojant praktinius ir teorinius užsiėmimus pagerintų sergančiųjų gyvenimo kokybę bei prisidėtų prie mirtingumo rodiklių nuo LNL mažinimo.	Pritarta. Patikslinti priemonės pavadinimą, aprašymą (tikslus ir tikslingas grupes). Fokusuotis į onkologinius ligonius.
II.	Kitos įstaigos:				
18	Marijampolės savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, Ineta Dabušinskaitė	Visuomenės motyvavimas gyvenosenos įgūdžių keitimui ir fizinio aktyvumo prieinamumo didinimas	Viena efektyviausių priemonių žmogui keisti gyvenimo būdą ir gyventi sveikiau yra vidinė motyvacija. Svarbu suteikti žmonėms žinių ir įgūdžių bei paskatinti reflektuoti ir įgalinti juos pačius daryti sveikesnius gyvenimo pasirinkimus. Besikeičiant mąstymui ir elgsenai,	Žmonių motyvacijai didinti siūlomi praktiniai užsiėmimai/seminarai, kurių metu asmuo galėtų gilintis į savo asmenines savybes, emocijų pažinimą, tikslų kėlimą ir siekimą, ugdytų sąmoningumą.	Nepritarta
19	Narkotikų, tabako, alkoholio kontrolės departamentas	Psichoaktyvių medžiagų prevencija ir žalos mažinimo priemonių taikymas jaunimo pasilinksminimo vietose (festivaluose, naktiniuose klubuose, baruose, pan.).	Narkotikų vartojimo paplitimas tarp pasilinksminimo vietų lankytojų yra apie 6 kartus didesnis, palyginti su narkotikų vartojimo paplitimu bendrojoje populiacijoje. Lyginant su 2013 m. duomenimis, 2018 m. narkotikų vartojimas tarp pasilinksminimo vietų lankytojų, nurodžiusių, kad narkotikus vartojo per pastarąjį mėnesį, išaugo daugiau nei 3 kartus (nuo 8, 3 proc. 2013 m. iki 26, 7 proc. 2018 m.),	Į pasilinksminimo vietų lankytojų nukreiptos vykdomos prevencijos ir žalos priemonės, juos informuojant, teikiant prevencijos ir žalos mažinimo paslaugas, psichologinę pagalbą, bei nukreipiant tolimesnei pagalbai (pvz., trumposioms intervencijoms). Festivaliuose itin svarbu skatinanti jų lankytojus rūpintis savo ir aplinkinių sveikata bei prisidedanti prie jų sąmoningumo didinimo. Prevencinės priemonės padeda sukurti saugesnę	Pritarta
20	Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas	Studentų konsultavimo psichoaktyvių medžiagų vartojimo ir priklausomybių klausimais paslaugos (universitetuose).	Studijos naujame mieste jauniems asmenims naujas laikotarpis, jaunimas jaučiasi laisvesni ir nepriklausomi nuo tėvų. Didėja skaičius vakarėlių ir sutiktų asmenų, kurie yra susidūrę ir(ar) vartoja psichoaktyvias medžiagas. Jaunimas yra linkęs išbandyti naujoves, tačiau studijų metais susiduria su dideliu nerimo kiekiu bei patiria didelį stresą akademinėje aplinkoje. 2019 m. Bendros populiacijos tyrimo duomenimis nustatyta, kad vidutiniškai pirmą kartą narkotikų yra pabandoma būnant studentiško amžiaus. Lietuvoje reikia užtikrinti prevencinių paslaugų tęstinumą tarp	Daug universitetų ir kolegijų visame pasaulyje siūlo konsultavimo paslaugas narkotikų vartojimo ir priklausomybės klausimais. Šios paslaugos paprastai teikiamos per universiteto miestelio konsultavimo centrus arba sveikatos priežiūros paslaugas. Svarbu pažymėti, kad šių paslaugų prieinamumas ir apimtis įvairiose institucijose gali labai skirtis. Kai kurie universitetai gali turėti išsamias konsultavimo dėl piktnaudžiavimo narkotikais programas, o kiti gali pasiūlyti ribotą paramą. Konsultavimo paslaugas paprastai teikia apmokyti psichikos sveikatos specialistai, įskaitant licencijuotus psichologus, socialinius darbuotojus,	Nesvarstyta
21	Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas	Specialistų, teikiančių paslaugas priklausomybės ligomis sergantiems asmenims, kvalifikacijos didinimas	Priklausomybės ligų gydymo specialistų įgūdžių tobulinimas yra labai svarbus siekiant teikti kokybišką, saugią ir veiksmingą pagalbą priklausomybės problemų turintiems asmenims. Tendencijos priklausomybių ligų srityje nuolat keičiasi, nes atsiranda naujų medžiagų, gydymo būdų ir kt., todėl specialistai turi nuolat mokytis, kad būtų pasirengę reaguoti į pasikeitimus. Tai prisideda prie geresnių gydymo rezultatų, mažesnės stigmos ir bendros visuomenės gerovės	Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų viena iš krypčių - užtikrinti veiksmingų ir kokybiškų paslaugų standartų ir specialistų kvalifikacijos tobulinimo programų gydymo, reabilitacijos, reintegracijos srityse taikymą, didinant įvairių sričių specialistų gebėjimus. Valstybės audito ataskaitoje "Gydymo paslaugų organizavimas priklausomybės ligomis sergantiems asmenims" nurodoma, kad	Nesvarstyta (numatytos lėšos kitose programose).

22	Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas	Žemo slenksčio paslaugų aprėpties didinimas	Lietuvoje teikiamos žalos mažinimo paslaugos nėra pakankamos, t. y. neatliepia PSO, UNODC, UNAIDS veiksmingos aprėpties, paslaugų spektro ir kokybės sąlygų. Pavyzdžiui, PSO rekomenduoja vienam švirkščiamuosius narkotikus vartojančiam asmeniui per metus išduoti bent 300 švirkštų tam, kad būtų pasiekta reikiama paslaugos teikimo apimtis ir užtikrintas šios priemonės veiksmingumas mažinant per kraują perduodamų infekcijų riziką. Tuo tarpu Lietuvoje švirkščiamuosius narkotikus vartojantys asmenys per metus vidutiniškai gauna 19–29 švirkštus ir adatas.	Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų vienas iš uždavinių - užtikrinti žemo slenksčio paslaugų prieinamumą ir paslaugų paketo aprėptį narkotikus vartojantiems asmenims.	Nesvarstyta (numatytos lėšos kitose programose).	
----	---	---	---	---	--	--

Nr.	Pasiūlymo teikėjas	Siūlomoms priemonėms pavadinimas	Trumpas pristatymas priemonės sprendžiamos problematikos ir aktualumo visuomenei	Siūlomoms prioritetinėms sritims ir priemonėms pagrindimas (specifikacija)	Tarybos narių sprendimai ir pastabos
I.	LR SAM ir jai pavaldžios įstaigos:				
1.	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Adenbook'e cognitive examination III (ACE-III) psichologinio vertinimo instrumento adaptavimas naudojami Lietuvoje	ACE-III instrumentas sudaro galimybes demencijos diferencinei diagnostikai ir ankstyvam nustatymui, kuris leistų taikyti veiksmingas demencijos prevencijos priemones. ACE-III kaip prioritetinį testą demencijos srityje atrinko ir prioritetinį jį skyrė ir SAM-SMSM darbo grupė, svarbiu psichologinio vertinimo įrankiu	Atlikus mokslinį tyrimą, užtikrinamas adaptuoto ACE-III testo priimanumas viešai, neribojamos teisės asmenis sveikatos priežiūros specialistams, turintiems atitinkamą kvalifikaciją taikyti šį testą, jį naudoti savo praktikoje	Pritarta. Tikėtina, kad iki 2024 m. gruodžio 1 d. būtų įgyvendinti, lešų poreikis 50,0 tūkst.
2.	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Savižudybių ir (ar) savižalos sąlygojamos žalos Lietuvoje skaičiavimas metodikos parengimas ir žalos įvertinimas	Ivairūs moksliniai tyrimai rodo, jog savižudybės ir savęs žalojimas sukelia reikšmingą ekonominę naštą, taip pat ir socialinę naštą visuomenei ir valstybei, ir ši žala auga nepaisant to, kad savižudybių skaičius gali išlikti toks pat ar net mažėti. Ypačingai didelį neigiamą poveikį turi jaunų asmenų mirtys tiek artimesiems, tiek valstybei dėl prarasto produktyvumo, nesumokėtų mokesčių ir kt. veiksmų. Tyrimas apie savižudybių ir savižalos sąlygojamą žalą gali pagelbėti prioritetizuoti valstybės politikos priemones ir intervencijas, taip pat		Nepritarta
3.	Higienos instituto Psichikos sveikatos centras	Savižalos atvejų registravimo sistemos bei psichosocialinės pagalbos stacionarinėse asmenis sveikatos priežiūros įstaigose mokslinis tyrimas	Ivairių užsienio autorių skaičiavimais, vieni savižudybei tenka maždaug 20 – 30 mėginimų nusizudyti. Maždaug 15 proc. į ligoninės priėmimo skyrių patekusių tyčia susižalojusiu asmenų nusizudo per vienerius metus po apsilankymo ligoninėje, o didesnę savižudybės grėsmę išleka dar ilgesius metus. Tyčia susižaloję ar apsinuođiję asmenys, kuriems priėmimo skyriuje buvo atliktas psichosocialinis vertinimas, dėl pakartotinio tyčio susižalojimo ar apsinuođijimo į ligoninę kreipėsi rečiau nei tie, kuriems toks vertinimas nebuvo atliktas. Psichosocialinis vertinimas būsimos savižudo grėsmę gali sumažinti net 40 proc. Lietuvoje psichosocialinį vertinimą privaloma atlikti visiems ligoninėje gydomiems savižudybės grėsmę	Lietuvoje asmens sveikatos priežiūros įstaigose galimai ne visada registruojama asmens patiriama savižudybės grėsmė. 2020 m. atlikto tyrimo duomenimis, psichikos sveikatos centre gydytojų psichiatru arba medicinos psichologu savižudybės grėsmę patyrusiam asmeniui suteiktas psichosocialinio vertinimo paslauga, tik trečdaliui pacientų, gydymo lape buvo pažymėtas bent vienas savižudybės grėsmę žymintis TLK-10-AM kodas.	Nepritarta
4.	Higienos institutas	Asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų nuostatos apie žmogaus teisių principus, remiančius Jungtinių Tautų žmonių su negalia teisių konvenciją, jų požiūris į pokytį kuriant Konvencijos principus atitinkančius asmenis sveikatos priežiūros paslaugas bei su tuo susiję sociodemografiniai veiksniai	Lietuva, ratifikavusi Žmonių su negalia teisių konvenciją (toliau – Konvencija) 2010 metais, prisieme tarptautinius įsipareigojimus gerbti, užtikrinti ir įgyvendinti įtvirtintus žmogaus teisių standartus, pašalinti klitūis užtikrinant orumą ir lygias teises. Tai privalomo pobūdžio žmogaus teisių dokumentas, grįstas žmogaus teisiams ir pagarba prigimtiniam orumui ir vertei, laisvės ir teisingumo, lygių teisių ir lygių galimybių principams asmenų su negalia atžvilgiu. Tai reikalauja tikslingų veiksmų, pokyčių, kuriant / užtikrinant asmenų su negalia teisių realizavimą ir apsaugą (formuojant politiką, įstatymus ir praktikas šalinti klitūis asmenims su negalia būti visaverčiais visuomenės nariais). 2022 m. atliktas tyrimas, siekiant nustatyti stigmatizuojančius Lietuvos gyventojų nuostatas psichikos sveikatos srityje, išryškino institucinę stigmą ir diskriminaciją Lietuvos asmens sveikatos priežiūros sistemoje. Tyrimas atskleidė, kad stigmatizuojančios nuostatos yra glaudžiai susijusios su asmeniškai patiriamu paslaugų menku priimanumu, prasta kokybe ir nepakankamu esminių psichikos sveikatos poreikių išpildymu. Stigmos ir diskriminacijos patirtys dažnesnės valstybiniame asmens sveikatos priežiūros sektoriuje, kur dažniau susiduriama su atmesniu požiūriu, abejingumu, žeminimu, nepagarbiu elgesiu, psichologiniu smurtu ir diskriminacija, lyginant su atitinkamų paslaugų gavimu privačiame sektoriuje, o stigmatizuojantys požiūriai dažniau patiriami iš slaugytojų, slaugytojų padėjėjų, registratorių darbuotojų ir pagalbinio personalo, gaunant stacionarines paslaugas.	Ratifikavusi Konvenciją Lietuva prisieė ir tarptautinius įsipareigojimus bei turi teikti periodines ataskaitas dėl Konvencijos principų įgyvendinimo. Taip pat Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtas tvarkos aprašo projektas „Dėl psichikos sveikatos priežiūros bei socialinės globos įstaigų teikiamų paslaugų atitikties žmogaus teisių standartams vertinimo, stebėsenos ir metodines pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Šio tvarkos aprašo tikslas – nustatyti įstaigų teikiamų paslaugų atitikties žmogaus teisių standartams vertinimo, stebėsenos ir metodines pagalbos teikimo mechanizmus, siekiant padėti įstaigoms tobulinti jų teikiamų paslaugų kokybę ir užtikrinti jų atitiktį Konvencijoje įtvirtintoms nuostatomis ir principams. Sklandžiam tvarkos apraše numatytų priemonių įgyvendinimui būtina įsvertinti, kokios nuostatos vnyraja įstaigose bei kiek priariama inicijuojamiems pokyčiams, kokie kiti veiksniai yra su tuo susiję. Tyrimo išvados prisidėtų prie efektyvesnių priemonių, skirtų gerinti paslaugas taip, kad jos atitiktų žmogaus teises, iniciavimo. Tikėtina, kad siekiant pokyčio tam išgėkų kelia įstaigose vnyraujančios nuostatos, susijusios su žmogaus teisėms bei	Pritarta. Tikėtina, kad iki 2024 m. gruodžio 1 d. būtų įgyvendinti, lešų poreikis 50,0 tūkst.
5.	Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos	Odontologų naudojamų medicininė prietaisų antgalių ir endoskopių sterilizacijos vertinimas ir rekomendacijos	Sterilizacija – vienas iš svarbiausių procesų, kurio dėka stabdomos infekcinės ligos. Odontologai, kaip ir kiti specialistai, turintys kontaktą su krauju ar kitais kūno skysčiais, ypačingai svarbūs siekiant užtikrinti ligų, kaip hepatito, ŽIV, prevenciją. Svarbu paminėti tai, kad odontologinių instrumentų galvutes turi tiesioginį sąlytį su pacientais, todėl jie turi būti itin griežtai prižiūrimi ir kontroliuojami. Atlikus mokslinių šaltinių analizę paaiškėjo, kad Lietuvoje netirata odontologų naudojamų instrumentų sterilizacija, tačiau yra be galo svarbi siekiant užtikrinti užkrečiamųjų ligų prevenciją. Svarbu paminėti tai, kad didelė reikšmė turi visi sterilizacijos proceso etapai. Todėl šis tyrimas padėtų efektyviai ir tikslingai iširti, kaip yra vykdoma sterilizacija kiekvienu	Tyrimo uždaviniai: a) unikaliam surkuro klausimyno pagalba, iširti, kaip sterilizuojami odontologų naudojami odontologiniai įrankiai, endoskopai; b) vadovaujantis teisės aktais ir kitais šaltiniais, išsiaiškinti, kaip tinkamai turėtų būti sterilizuojami gydytojų-odontologų naudojami įrankiai; c) vadovaujantis tyrimo metu gauta medžiaga, parengti metodines rekomendacijas odontologams apie tinkamą darbo įrankių sterilizaciją.	Nepritarta
II.	Kitos įstaigos:				
6.	LSMU Medicinos akademija Visuomenės sveikatos fakultetas,	Mokslinis tyrimas: Saukiamojo amžiaus jaunuolių fizinės ir psichinės (psichosocialinės) sveikatos būklės įvertinimas po 2014 m. Lietuvoje	Lietuva po 2014 m. rusijos federacijos invazijos sugrąžino privalomąjį karo tarnybą. Per tuos metus daugiau nei 500 000 jaunuolių savanoriškai arba loterijos būdu buvo pašaukti į privalomąjį karo tarnybą, dalis jų dėl vienu ar kitu medicininį priežasčių buvo pripažinti netinkamais. Kaip rodo pastarųjų (pradedant nuo 2018) metų LT Krašto apsaugos ministerijos pateikiami duomenys - vis didesnę dalis saukiamų jaunuolių yra pripažinti netinkami privalomajai karo tarnybai. Taip pat ryškėja tendencija, kad tarp visų netinkamumo priežasčių didėja psichosocialiniai sutrikimai dalis. Todėl retrospektyvus tyrimas iš 5-10 metų duomenų galėtų padėti atsakyti į esminius klausimus - ar yra objektyvūs duomenų, jog saukiamojo amžiaus tiek fizinės tiek psichinė sveikatos yra suprastėję bei kaip jie	Mūsų siūloma priemonė - mokslinis tyrimas padėtų įvertinti ne tik fizinės bei psichinės sveikatos rodiklų kitimą pastarąjį dešimtmetį, bet ir stebėti su abiem prioritetinėmis sritimis - suteiktami mokslinių pagrindimų ar sveikatos gyvensenos priemonės turėjo įtakos fizinei saukiamojo amžiaus jaunuolių sveikatai bei parodytu	Pritarta. Tikėtina, kad iki 2024 m. gruodžio 1 d. būtų įgyvendinti, lešų poreikis 50,0 tūkst.
				Viso:	150 tūkst.

Nr.	Pasiūlymo teikėjas	Sūlomos priemonės pavadinimas	Trumpas pristatymas priemonės sprendžiamos problematikos ir aktualumo visuomenei	Sūlomos prioritetinės srities ir priemonės pagrindimas (specifikacija)	Tarybos narių sprendimai ir pastabos
I.	LR SAM ir jai pavaldžios įstaigos:				
1	LR SAM Psichikos sveikatos skyrius	Psichikos sveikatos puoselėjimo komunikacijos kampanija		4.3. Socialinės informacinės kampanijos priemonė: 4.3.1. Psichikos sveikatos puoselėjimo komunikacijos kampanija. Privalomi specialieji reikalavimai 4.3.1 priemonėi: 1) paraiškos kampanijai teikiamos šioms dalims: – televizijos transliuotojai (televizijos laidų kūrimas bei transliavimas ir (ar) reklamos kūrimas ar adaptavimas bei transliavimas reklamų	Pritarta. Lėšos 600,0 tūkst. Eur.
2	Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos	Visuomenės informuotumo, kaip išvengti cheminio užterštumo, ir pasirengimo, kaip reaguoti cheminio	Kasmet gyventojai ir likio subjektai praneša apie cheminio užterštumo įvykius, susijusius su gaisrais, cheminių medžiagų išsiliejimu dėl netinkamo cheminių medžiagų tvarkymo ir (ar) naudojimo, neiškios kilmės radinius. Asmenys, pranešę apie cheminio užterštumo atvejus, dažniausiai	Privalomi specialieji reikalavimai priemonėi: 1) paraiškos kampanijai teikiamos šioms dalims: – nacionalinė televizija; – regioninės ir kabelinės televizijos; – regioninė spauda;	Nesvarstyta
3	Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos	Skiepijimų aktyvumo skatinimas ir informuotumo didinimo socialinė kampanija	Lietuvoje jau dešimtmetį mažėja vaikų, skiepijamų pagal Lietuvos vaikų profilaktinių skiepijimo kalendorių skiepijimo aprėptys. Pasaulio sveikatos organizacija (toliau – PSO) ir	Socialinė reklama, kuri pateiktų teisingą, mokslu pagrįstą informaciją apie skiepijimus (suderintą su atsakingomis institucijomis), patrauklia, priimtina, įsimintina forma ar priemonėmis:	Nesvarstyta
II.	Kitos įstaigos:				
1	Lietuvos radijo ir televizijos asociacija	-	Sūlome palikti tokias pačias priemones ir kitiems metams, kad būtų užtikrintas sprendžiamų problemų tęstinumas.	Sūlome palikti tokias pačias priemones ir kitiems metams, kad būtų užtikrintas sprendžiamų problemų tęstinumas.	Nesvarstyta
2	Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija	Socialinė kampanija skirta pasirengimui tėvystei bei tėvystės rinkimuisi skatinti	Lietuvos ir Europos pastarųjų metų sociologiniai bei demografiniai duomenys rodo - pasirinkimas turėti vaikų, jų auginimas nebėra universali visuomenės vertybė, o greičiau apsisprendimas, lemiamas išorinių veiksnių, tokių kaip finansinė situacija, esančios paslaugos. Ir net esant teigiamoms šių veiksnių tendencijoms - valstybės turimi instrumentai leidžia suteikti vis daugiau paslaugų šeimoms auginančioms vaikus, nuostatos apie šeimos sampratą, vaikų turėjimą visuomenėje ypač kartose	Tokios kampanijos tikslas būtų parodyti ne tik kasdieninius iššūkius su kuriomis susiduria šeimos auginamos vaikus visoje Lietuvoje, bet ir grąžą kurią gauna visuomenė iš stipraus šeimos instituto. Taip pat skatinti formuoti tėvystės igūdžius per jau esančius visuomenėje pavyzdžius. Kampanijos metu tiek specialistai (gydytojai, pedagogai, psichologai) tiek ir šeimos auginančios vaikus pasakodami "nenubalintą" tiesą padėtų pasiruošti tėvystei bei skatintų jos (vėl) teigiamą įvaizdį visuomenėje.	Nesvarstyta
3	Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas	Priklausomybės ligų stigmoms mažinimo intervencijos	Priklausomybės ligų stigmatizavimas atgraso asmenis kreiptis pagalbos ir gydytis, taip pat lemia diskriminaciją kitose gyvenimo srityse, pavyzdžiui, įsidarbinant, siekiant apsirūpinti būstu ir kt. Socialinės kampanijos gali skatinti palankią aplinką ir padėti priklausomybės ligomis sergantiems asmenims gyventi visavertiskesnį ir produktyvesnį gyvenimą. Priklausomybių sutrikimai turi poveikį ne tik asmenims, sergantiems priklausomybių ligomis, bet ir jų šeimoms, bendruomenėms ir visai visuomenei. Sumažinus stigmą galima veiksmingiau vykdyti prevenciją, žalos mažinimą, o tai naudinga ir visuomenės sveikatai.	Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų viena iš krypčių - užtikrinti įgalinančios aplinkos kūrimą ir palaikymą, koreguojant teisinį reglamentavimą bei sprendžiant stigmatizacijos, atsiradusios dėl narkotikų vartojimo, problemą visuomenėje (įskaitant LAVI).	Nesvarstyta
4.		Viešinio kampanijos „Rinkis gyvenimą“ tęstinumas			Pritarta. Lėšos 1000,0 tūkst. Eur.

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS SIŪLYMAS DĖL PSICHIKOS SVEIKATOS PUOSELĖJIMO KOMUNIKACIJOS KAMPANIJOS VVSSF LĖŠOMIS PAPILDYMO

2024 m. VVSSF fondo projektų finansavimui suplanuota 3,163 mln. eurų. Jei paskirstymas liks toks pat kaip ankstesniais metais, komunikacijai bus skirta 50 proc., t. y. 1,6 mln. eurų. 2023 m. „Rinkis gyvenimą“ kampanijai buvo skirta 1,335 mln. eurų (83,4%), Psichikos sveikatos kampanijai 0,265 mln. eurų (16,6%).

2024 m. siūloma lėšas paskirstyti taip: „Rinkis gyvenimą“ kampanijai skirti 1 mln. eurų (62,5%), **Psichikos sveikatos puoselėjimo kampanijai 0,6 mln. eurų (37,5%)**. Motyvai:

- Psichikos sveikatos srityje **išlieka ilgamečiai iššūkiai** (savižudybių skaičius, alkoholio vartojimas, prasta psichologinė gerovė, didelė psichikos sutrikimų stigma ir kt.), taip pat kasmet **stiprėja nauji iššūkiai** ir jų matomumas bei rezonansas visuomenėje (prastėjanti jaunimo psichikos sveikata, naujos psichoaktyviosios medžiagos, mobingas ir psichologinis smurtas medikų bendruomenėje, pogimdyminė depresija, streso ir potrauminiai sutrikimai karo akivaizdoje, rezonansinės savižudybės ir kt.). Visa tai reikalauja didesnio dėmesio visuomenės raštingumo didinimui, informavimui apie valstybės politiką, pagalbos galimybes ir kt.
- Psichikos sveikatos stiprinimas taip pat yra sveikatos apsaugos ministro **viena iš penkių prioritetinių sričių**, o 2023 m. numatyta kaip ateinančių kelių metų **Europos Komisijos prioritetas** pirmininkės kasmetinėje kalboje.
- Įgyvendinant LRV veiksmų planą ir Sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo plėtros programą, yra suplanuota **mažinti psichikos ir elgesio sutrikimų stigmą** (visuomenės neigiamas nuostatas, planuojamas psichikos sveikatos stigmos sumažėjimas bent 5 proc. punktais iki 2030 m.). Tam SAM ir HI 2023 m. inicijuoja psichikos sveikatos ambasadorių kampaniją, o 2024 m. – raštingumo mokymų programą, šiuo metu rengiama „Žvelk giliau“ komunikacijos strategija 2024–2027 m. Tačiau **LRV neskyrė numatytų PP pokyčio VB lėšų komunikacijos kampanijai**, kuri yra integrali stigmos mažinimo tikslo dalis. Todėl reikalingas alternatyvus šaltinis – VVSSF lėšos, ir esamų kampanijos lėšų neužteks pasiekti išsikeltų tikslų.
- Psichikos sveikatos srityje per pastaruosius kelis metus buvo paleisti ir išgryninti prekės ženklai: „**Žvelk giliau**“ – stigmos (neigiamų nuostatų) mažinimo ir psichikos sveikatos raštingumo didinimo, „**Pagalbasau**“ – raštingumo didinimo ir visuomenės informavimo apie psichikos sveikatą ir „**tuesi.lt**“ – savižudybių prevencijos srityse. Jų žinomumo didinimas ir siejimas su aktualiomis psichikos sveikatos srities problemomis ir komunikacijos prioritetais – svarbi ilgalaikės strategijos dalis, siekiant efektyviai ir integruotai didinti visuomenės psichikos sveikatos raštingumą, mažinti stigmą ir savižudybių skaičių. „Rinkis gyvenimą“ kampanijos bendras fokusas į sveiką gyvenseną nebeatitinka psichikos sveikatos srities poreikių.
- Kampanija yra veiksminga: pavyzdžiui, atliktas tyrimas parodė, kad lyginant situaciją prieš „tuesi.lt“ kampanijos pradžią ir po jos, padidėjo prekės ženklo atpažįstamumas 5 proc. punktais ir **statistiškai reikšmingai padaugėjo žmonių, netikinčių mitais apie savižudybę**.
- Reguliariai iškyla **rezonansinės temos psichikos sveikatos srityje**, kurioms tikslinga skirti dėmesį siekiant sisteminio pokyčio: pvz., 2024 m. numatoma skirti prioritetą pogimdyminės depresijos srities komunikacijos kampanijai VVSSF lėšomis.

Siūlomas lėšų perskirstymas, pagal kurį konkrečiam kanalui bendra lėšų suma nesikeistų (nevertinant, kurie kanalai yra vertingesni už kitus lyginant su esama situacija), tik perkeliama iš vienos kampanijos į kitą:

Kanalas	PS kampanija 2023		Siūloma perkelti		PS kampanija 2024	Rinkis gyvenimą 2023	Rinkis gyvenimą 2024
Nacionalinė televizija	95 tūkst.	+	35 tūkst.	=	130 tūkst.	230 tūkst.	195 tūkst.
Regioninės ir kabelinės televizijos						80 tūkst.	80 tūkst.
Internetiniai portalai	60 tūkst.	+	60 tūkst.	=	120 tūkst.	200 tūkst.	140 tūkst.
Lauko reklama	40 tūkst.	+	10 tūkst.	=	50 tūkst.	60 tūkst.	50 tūkst.
Nacionalinė spauda		+	80 tūkst.	=	80 tūkst.	200 tūkst.	120 tūkst.
Regioninė spauda		+	100 tūkst.	=	100 tūkst.	300 tūkst.	200 tūkst.
Nacionalinės radijo stotys		+	40 tūkst.	=	40 tūkst.	80 tūkst.	40 tūkst.
Regioninės radijo stotys						50 tūkst.	50 tūkst.
Specializuota žiniasklaida						50 tūkst.	50 tūkst.
Viešojo transporto kanalai	30 tūkst.	+	10 tūkst.	=	40 tūkst.	50 tūkst.	40 tūkst.
Socialiniai tinklai	40 tūkst.			=	40 tūkst.	-	-
Iniciatyvų viešinimas						35 tūkst.	35 tūkst.
VISO	265 tūkst.	+	335 tūkst.	=	600 tūkst.	1335 tūkst.	1000 tūkst.

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Protokolas
Dokumento registracijos data ir numeris	2023-10-18 Nr. NP-7
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Jolita Matuzienė patarėjas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-10-13 13:41
Parašo formatas	Trumpalaikio galiojimo (XAdES-T)
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-10-13 13:41
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	RootCA
Sertifikato galiojimo laikas	2023-08-22 12:27 - 2024-08-21 12:27
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	GRAŽINA BELIAN Direktorius pavaduotoja
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-10-18 09:36
Parašo formatas	Trumpalaikio galiojimo (XAdES-T)
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-10-18 09:37
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	ADIC CA-B
Sertifikato galiojimo laikas	2023-05-10 13:51 - 2026-05-09 13:51
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Paulius Gurskis Skyriaus vedėjas
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-10-20 15:24
Parašo formatas	Einamojo galiojimo (XAdES-EPES)
Laiko žymoje nurodytas laikas	
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016
Sertifikato galiojimo laikas	2020-08-03 11:55 - 2025-08-02 23:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	2
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	0
Pridedamo dokumento sudarytojas (-ai)	-
Pridedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	Priedas Nr. 1 (patikslintas) Siūlomos priemonės Valstybiniam visuomenės sveikatos stiprinimo fondo 2024 m. konkursui.xlsx
Pridedamo dokumento registracijos data ir numeris	-
Pridedamo dokumento sudarytojas (-ai)	-
Pridedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	Priedas Nr.2.docx
Pridedamo dokumento registracijos data ir numeris	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Elpako v.20231004.1
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2023-10-25)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2023-10-25 nuorašą suformavo Regina Taučienė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-